

Tekst 1

Hitler en nazi-Duitsland

In 1933 werd Adolf Hitler de baas in Duitsland. Hij wilde van Duitsland het machtigste land van Europa maken. In 1939 en 1940 viel het Duitse leger meerdere landen in Europa aan, zoals Polen, België, Denemarken en Nederland.

Crisis in Duitsland

De gevolgen van de Eerste Wereldoorlog waren rampzalig voor Duitsland. De overwinnaars, waaronder Frankrijk en Engeland, dwongen de Duitse regering om het Verdrag van Versailles te ondertekenen. Daar stond in dat Duitsland alle schuld van de oorlog kreeg. Het land moest grondgebied afstaan aan Frankrijk. Duitsland werd ook verplicht tot herstelbetalingen. En het Duitse leger mocht nog maar uit 100.000 soldaten bestaan. Door het vredesverdrag van Versailles in 1919 veranderde Duitsland in een zwak en arm land.

Adolf Hitler

Adolf Hitler werd geboren in 1889 in het Oostenrijkse stadje Braunau am Inn, dat grensde aan Duitsland. Adolf was vooral geïnteresseerd in extreme ideeën. Zo vond hij dat in elk land maar één volk mocht wonen. Als Duitstalige Oostenrijker wilde hij heel graag bij Duitsland horen. In gesprekken over politiek kon Adolf heel boos worden als mensen het niet met hem eens waren. In 1913 volgde hij zijn droom: hij verhuisde naar München, in Duitsland. Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, meldde hij zich vrijwillig aan bij het Duitse leger. Na de oorlog wilde Adolf Hitler de politiek in.

Hitler en de NSDAP

In 1919 werd Adolf Hitler lid van een politieke partij, de Duitse Arbeiderspartij (DAP). Een jaar later veranderde de partij haar naam in NSDAP (Nationaalsocialistische Duitse Arbeiderspartij). Deze toen nog kleine partij had extreem nationalistische ideeën. Nationalisme betekent dat mensen heel trots zijn op hun eigen land. Maar het nationaalsocialisme of nazisme was een extreme vorm van het nationalisme. De nazi's, zo werden de leden van de partij genoemd, hadden een enorme hekel aan alles wat niet Duits was.

Haat tegen de Joden

De nazi's waren antisemitisch. Die haat tegen Joden was niet nieuw. In bijna heel Europa waren de Joden al eeuwenlang de zondebok. Ging er iets mis in een land? Dan was het de schuld van de Joden. De Nazi's gingen in hun antisemitisme een flinke stap verder. Ze gaven de Joden de schuld van álles. Zo kregen de Joden de schuld van de Duitse verlies in de Eerste Wereldoorlog en nog van veel meer. De nazi's vonden daarom dat ze de Joden moesten vernietigen.

Hitler komt aan de macht

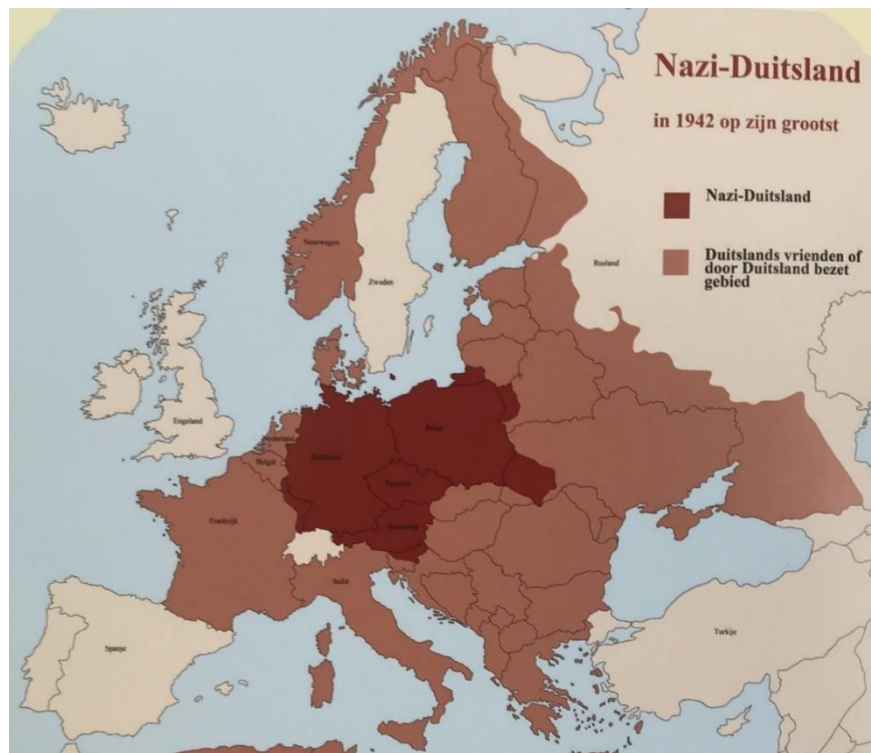
In 1933 kwam Hitler aan de macht in Duitsland. Hij deed mee aan de verkiezingen, met zijn partij NSDAP. Het land zat midden in een grote economische crisis. Er waren miljoenen werklozen en veel Duitsers waren woedend over de hoge herstelbetalingen van de Eerste Wereldoorlog. Hitler maakte hier handig gebruik van: hij beloofde dat hij zou stoppen met de betalingen en de crisis zou oplossen. Ook zou hij van Duitsland weer een groot land maken. Veel Duitsers vonden dat het land zo'n sterk leider nodig had. Hitler won de verkiezingen. Nog een jaar later werd hij de baas in Duitsland.

Oorlog

Toen Hitler aan de macht kwam, verscheurde hij het Verdrag van Versailles. Hij stopte met de herstelbetalingen en bouwde het leger weer op. In 1939 brak de Tweede Wereldoorlog uit toen het Duitse leger Polen binnenviel. In korte tijd veroverde het Duitse leger verschillende landen, waaronder Frankrijk, Nederland en België.

Het einde van Hitler en nazi-Duitsland

Na twaalf jaar kwam er een einde aan nazi-Duitsland. Hitler wilde te veel landen veroveren en dat leverde te veel vijanden op. De Russen, Amerikanen, Engelsen en Canadezen, geholpen door soldaten uit andere landen, vielen Duitsland van drie kanten aan. Toen in de lente van 1945 de Russen de Duitse hoofdstad Berlijn veroverden, besepte Hitler dat de oorlog verloren was. Op 8 mei 1945 tekende een nieuwe Duitse regering de overgave.

Tekst 2

De Jodenvervolging

Duitsland, 1941. 'Jij mag er niet in.' Met een knikje gebaart de man in de bioscoop naar mijn gele ster. 'Hoezo niet?' vraagt Ulrike, mijn hartsvriendin. 'Nieuwe regels van Adolf Hitler,' zegt de man. Ulrike wil nog meer zeggen, maar ik trek aan haar mouw. 'Kom, we gaan naar het park.' Maar daar staat 'VERBODEN VOOR JODEN' op het houten bord bij de ingang. Dit is een van de verhalen in de Tweede Wereldoorlog (1939-1945) in Duitsland.

Wetten tegen Joden

Nadat Adolf Hitler in 1933 aan de macht was gekomen, werden de Joden steeds meer gediscrimineerd. Een van de eerste dingen die de nazi's deden toen zij aan de macht kwamen, was het beperken van de vrijheid van meningsuiting en het verbieden van andere politieke partijen in Duitsland. Daarnaast hadden Hitler en zijn partijgenoten een hekel aan Joden. Wat begon met discriminatie, eindigde uiteindelijk met het doden van miljoenen Joden.

In 1935 schreef Hitler de 'Neurenbergerwetten'. Daarin stond onder andere dat het voor niet-Joodse Duitsers verboden was om te trouwen of verkering te hebben met Joodse Duitsers. Het doel van deze wetten was om het leven voor Joden zo zuur te maken, dat ze zouden vertrekken. Veel Joden besloten inderdaad naar het buitenland te vluchten. Toch ging het Hitler niet snel genoeg en daarom gaf hij opdracht om 12.000 Pools-Duitse Joden het land uit te zetten. Zo ook de familie Grynszpan, die al 27 jaar in Duitsland woonde. Hun zoon Herschel, die in Parijs woonde, werd woedend toen hij dat hoorde. Hij schoot de Duitse diplomaat Ernst vom Rath neer in zijn stad. Minister Goebbels besloot daarop wraak te nemen. Hij bedacht een boodschap die ervoor zorgde dat de Duitse bevolking een nog grotere hekel aan Joden kreeg.

Kristallnacht

Twee dagen na de aanval op Vom Rath gaf Hitler Goebbels toestemming om een geweldactie tegen Joden te starten. Van tevoren vertelde Goebbels de politie dat ze niet hoefden in te grijpen. In de nacht van 9 op 10 november 1938 werden in Duitsland veel synagogen en zo'n 7.500 Joodse bedrijven in brand gestoken en vernield. De nacht ging de geschiedenis in als 'Kristallnacht', omdat er zo veel ruiten kapot waren gegaan en de scherven als 'kristallen' overal op straat lagen.

Buitensluiten

In alle landen die Duitsland later bezette tijdens de Tweede Wereldoorlog kwamen wetten en regels tegen Joden. In Nederland mochten Joodse kinderen vanaf 1941 niet langer naar openbare scholen gaan. Ook mochten Joden niet meer naar het zwembad of een park en

niet meer reizen met het openbaar vervoer. Ze kregen een J in hun persoonsbewijs en in 1942 werden ze verplicht een gele Jodenster te dragen. In alle landen als Polen moesten Joden in afgesloten wijken wonen, in getto's. Ook in Amsterdam kwam er een aparte Jodenwijk. Het werd steeds moeilijker voor Joden om normaal te leven.

Kampen

In 1942 kregen alle Joden in Nederland en België een oproep om zich te melden voor transport naar Oost-Europa. Ze mochten maar één koffer met spullen meenemen. Met treinen werden ze eerst naar een doorgangskampen gebracht, zoals Kamp Vught en Westerbok in Nederland. Veel Joden vertrouwden het niet. Wie niet wilde vertrekken, probeerde onder te duiken. Gelukkig waren er mensen die schuilplekken aanboden in hun huis, hoewel dat levensgevaarlijk was. Niet alle Joden meldden zich dus voor transport. Ze waren bang voor wat er met ze zou gebeuren. Daarom organiseerden de Duitsers geregeld razzia's in Joodse wijken. De NSB'ers hielpen de Duitsers bij het opsporen en arresteren van ondergedoken Joden.

Vanuit de doorgangskampen vertrokken treinen vol Joden naar de concentratiekampen. De Duitsers kozen wie van de gevangenen sterk genoeg was om naar een werkkamp te gaan. Daar mochten ze dan heel zwaar werk doen in fabrieken of op het land. De gevangenen kregen bijna geen eten en velen gingen dood door ziekte, uitputting of honger.

Vernietiging

De meeste Joden uit West-Europa werden naar concentratiekampen in Polen gebracht en daar vermoord. Daarom worden deze kampen ook wel vernietigingskampen genoemd. In totaal stierven ruim zes miljoen Joden. Deze massavernietiging noemen we nu de Holocaust.

Tekst 3

Anne Frank

Anne Frank wordt geboren op 12 juni 1929 in de Duitse stad Frankfurt. Ze is de tweede dochter in het gezin van Otto en Edith Frank. Haar zus Margot is drie jaar ouders dan Anne. Belangrijk om te weten is dat de familie Frank Joods is.

Van Duitsland naar Amsterdam

Als Adolf Hitler met zijn nazipartij in 1933 in Duitsland aan de macht komt, voelt de familie Frank zich niet meer veilig. Hitler gaf de Joden de schuld van alles wat in Duitsland verkeerd ging. Joden werden steeds slechter behandeld. In de zomer van 1933 krijgt Otto Frank een aanbod om in Amsterdam een bedrijf te beginnen. Otto en Edith Frank aarzelen niet en gaan meteen weg uit Duitsland. Anne en haar zus Margot voelen zich wel al snel thuis in Nederland. De familie Frank vindt een huis in Amsterdam-Zuid. In de buurt waar zij wonen, komen steeds meer Joden wonen. Veel van hen zijn net als de familie Frank gevlucht uit Duitsland, waar het steeds gevaarlijker wordt.

Nederland geeft zich over

Op 10 mei 1940 valt het Duitse leger Nederland binnen. Vijf dagen na de Duitse inval geeft Nederland zich over. Duitsland is nu de baas over Nederland. Na mei 1940 lijkt het lange tijd alsof er niets aan de hand is. Anne en Margot gaan gewoon naar school. In de zomer van 1941 heeft Anne vakantie en gaat ze een paar weken naar Beekbergen. In september van dat jaar gaat ze een paar dagen met haar vader naar een hotel bij Arnhem. Zonder dat ze het beseft is dat de laatste keer dat ze weggaat uit Amsterdam, want de nazi's verbieden steeds meer dingen voor de Joden. De Joden mogen niet meer met de tram reizen, ze mogen alleen nog maar op bepaalde tijden boodschappen doen. Ze mogen ook niet meer op bezoek bij niet-Joodse vrienden, familie en kennissen. Overal hangen bordjes waarop staat: 'voor Joden verboden'. Na de zomervakantie van 1941 moeten Joodse leerlingen naar aparte scholen. Anne moet afscheid nemen van haar niet-Joodse vriendinnetjes. Vanaf mei 1942 moeten alle Joden die ouder zijn dan 6 jaar, een ster op de kleren dragen, een davidsster.

Het dagboek

Op 12 juni 1942 wordt Anne dertien jaar oud. Voor haar verjaardag krijgt ze een dagboek, dat zij zelf een paar dagen daarvoor heeft uitgezocht in een boekwinkel. Dit dagboek wordt al snel heel waardevol voor Anne.

Onderduiken

Op 5 juli 1942 krijgt Margot een brief. Ze moet zich melden om in Duitsland te gaan werken voor de nazi's. Haar ouders later haar niet gaan. Meteen de dag daarna duiken ze onder. De schuilplaats is in het kantoor van Otto Frank aan de Amsterdamse Prinsengracht. Een gedeelte van het kantoor, het achterhuis, staat leeg en is ingericht met meubels. De deur naar het woongedeelte zat verstopt achter een boekenkast. Ruim twee jaar zit de familie Frank ondergedoken in 'het Achterhuis'.

Tijdens de jaren dat Anne ondergedoken zit, besluit ze haar dagboek als vriendin te beschouwen. Ze noemt haar dagboek Kitty. Ze schreef op wat ze meemaakte als jong meisje, opgesloten in het Achterhuis. Ze had grote plannen. Later, als ze weer vrij was, wilde ze schrijfster worden.

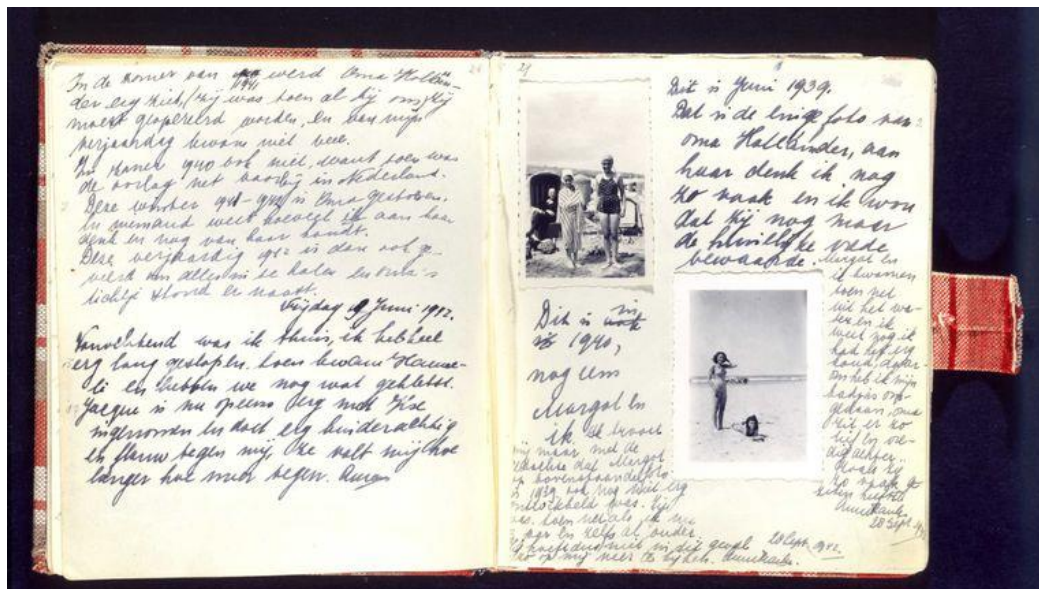
Anne wordt opgepakt

Na twee jaar in het Achterhuis werden Anne en haar familie opgepakt door de nazi's. Op 4 augustus 1944 stopt er ineens een auto voor de deur van het bedrijfspand. Onder leiding van een Duitse agent gaan drie Nederlandse politieagenten het pand binnen. Ze gaan naar de schuilplaats. De onderduikers zijn verraden! Anne krijgt niet eens tijd om haar dagboek mee te nemen. Het dagboek blijft achter in het Achterhuis. Wie hen verraden heeft, is nog steeds niet duidelijk.

Anne stierf, maar het dagboek bleef bewaard

Anne stierf in 1945 in het Duitse concentratiekamp Bergen-Belsen. Ze werd vijftien jaar oud. Ook haar zus Margot stierf daar. Haar moeder overleed in Auschwitz. Alleen vader Otto Frank overleefde het kamp. Hij keerde na de oorlog terug naar Amsterdam. Miep Gies, een van hun helpers, gaf Otto Frank een stapel schriften die ze had gevonden en bewaard. Het was het dagboek van Anne. In 1947 werd het dagboek uitgegeven. Het kreeg de titel *Het Achterhuis*. Het boek werd wereldberoemd. Het huis waar de familie Frank onderdook is nu een museum. Elk jaar bezoeken meer dan een miljoen mensen het Anne Frank-huis.

Tekst 4

De oorlog in Nederland

Op 10 mei 1940, rond 4 uur 's ochtends, werd Nederland gewekt door honderden vliegtuigen en knallende kanonnen en geweren. Het Duitse leger viel aan en Nederlandse soldaten probeerden de vliegtuigen neer te schieten. Ook over land kwamen Duitse soldaten Nederland binnen, in tanks, treinen en zelfs op de fiets. Plotseling was het oorlog in Nederland.

Hoe het begon

Toen het Duitse leger in 1939 Polen binnenviel, verklaarden Engeland en Frankrijk de oorlog aan Duitsland. Daarmee begon de Tweede Wereldoorlog, die tot 1945 zou duren. Vrijwel alle landen in de wereld kregen daar op een of andere manier mee te maken. Eerst koos de Nederlandse regering geen partij in de oorlog. Nederland wilde neutraal blijven, net als tijdens de Eerste Wereldoorlog. Daardoor was het land toen niet aangevallen. De regering dacht dat het nu weer zo zou gaan en had het leger verwaarloosd, maar Duitsland trok zich niet aan van de Nederlandse neutraliteit.

Gevechten en bombardementen

Na de inval wilden Duitse militairen de koninklijke familie gevangennemen. Dan zou Nederland zich wel overgeven, dachten ze. Maar dat plan mislukte, omdat koningin Wilhelmina en haar gezin net op tijd naar Engeland waren gevlucht, net als de Nederlandse regering. Er werd flink gevochten tussen het Duitse en Nederlandse leger. Maar de Nederlandse militairen waren minder goed getraind en vochten met verouderde wapens. Binnen een paar dagen had het Duitse leger het grootste deel van Nederland al veroverd. De Duitsers wilden een snelle overwinning en daarom besloten ze Rotterdam te bombarderen. Vrijwel het hele centrum werd verwoest. Toen de Duitsers ook andere grote steden dreigden te bombarderen, gaf het Nederlandse leger zich over. Zo begon op 15 mei 1940 de bezetting, de periode waarin de Duitsers de baas waren in Nederland.

Schaarste

Tijdens de bezetting waren er steeds minder voedingsmiddelen en andere zaken te koop, want bijna alles ging naar Duitsland. Behalve dat er weinig te koop was, pakten de Duitsers ook gewoon spullen af. Om de voedingsmiddelen eerlijk te verdelen, kregen mensen distributiebonnen. Er waren bonnen voor vlees, brood, boter en steeds meer producten. Met een bon én geld kon je dat product dan kopen. Maar de voorraden in de winkels werden kleiner en waren steeds sneller op. Steeds eerder stonden de mensen al in de rij voor de winkel om iets te krijgen.

Het laatste oorlogsjaar

Op 6 juni 1944 kwamen duizenden Amerikaanse, Britse en Canadese militairen aan land op de kust van Normandië, in Frankrijk. Die dag, D-Day genoemd, begon de bevrijding van

West-Europa. Via Parijs trokken de geallieerde troepen op naar België en Nederland. Het zuiden van Nederland werd wel bevrijd, maar het gebied ten noorden bleef bezet.

Hongerwinter

Om de geallieerden te steunen, had de Nederlandse regering vanuit London opgeroepen tot een treinstaking. Dan konden de Duitsers geen wapens en soldaten vervoeren. Maar de Duitsers namen wraak: er mocht geen voedsel meer naar de steden in West-Nederland worden vervoerd. Alsof dat nog niet genoeg was, werd het een extreem koude winter. De mensen in het westen leden steeds meer honger en kou en probeerden van alles om nog aan eten en brandstof te komen. Tijdens deze winter, die de Hongerwinter wordt genoemd, zijn meer dan 20.000 mensen in Nederland van honger en kou gestorven.

De bevrijding

Na de winter bevrijdden de geallieerden ook Noord-Nederland en op 5 mei 1945 gaven de Duitse bezetters in Nederland zich eindelijk over. Ze moesten hun wapens inleveren en terug naar Duitsland. De bevrijders daarentegen werden met veel gejuich de dorpen en steden binnengehaald.

De Tweede Wereldoorlog is inmiddels al weer lang geleden, maar nog elk jaar herdenken we in Nederland op 4 mei de slachtoffers van de oorlog en vieren we op 5 mei dat we in een vrij land leven.

